

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arengukava 2020

SISUKORD

1. Sissejuhatus	2
2. Olukorra ülevaade	3
2.1. Asupaik ja ligipääs	3
2.2. Nõudlus ja trendid	3
2.3. Palivere keskuse arengueeldused	7
2.4. Hetkel Paliveres olemas sportimisobjektid ja liikumisvõimalused.....	8
2.5. Olulisimad arengut takistavad kitsaskohad.....	8
2.6. Palivere keskuse sihtgrupid	9
2.7. Kuvand ja tuntus.....	9
2.8. Peamised järelused	11
3. Tulenevus ja kooskõla strateegiliste dokumentidega	12
3.1. Ettepanekud „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks	12
3.2. Eesti riiklik turismi arengukava 2014 – 2020	13
3.3. Konkurentsivõimekava „Eesti 2020“	13
3.4. Turismi arendamise arenguplaan 2014–2020 Lääne–Eestis	13
3.5. Lääne maakonna spordi arengukava.....	14
3.6. Lääne maakonna arengustrateegia 2020+ (projekt)	14
3.7. Lääne-Nigula valla arengukava 2014-2022.....	16
3.8. Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020 (2013-2016 rakendusplaan)	16
4. Visioon 2025	17
5. Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arengueesmärgid 2020	17
6. Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse tegevuskava 2015-2020	18
Lisa 1 Arenguseminaridest osavõtnute koondnimekiri	20
Lisa 2 Ajurünnaku raames genereeritud arendusideed	21

1. Sissejuhatus

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse teadlik arendustegevus käivitus 2005, mil lepiti kokku esmane arendusstrateegia. Palivere Turismi- ja tervisespordikeskuse arengukava 2014-2020 on oma olemuselt senistel raamdokumentidel ja arengutel põhinev, samas muutunud hetkeolukorda ning väliskeskonna trende arvestav arengudokument.

Käesolev Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arengukava määratleb kokkuleppelise, arendajate ja huvigruppide vajadusi ja võimalusi arvestava arendustegevuste plaani eeldusena piirkonna ja objekti potentsiaali, arenguvisiooni ja eesmärkide realiseerimisele. Arengukava on ühtlasi kokkuleppeline raamistik koordineeritud arendustegevuste elluviimiseks, finantseerimisvõimaluste realiseerimiseks ja kestliku arengu tagamiseks.

Arengukavas määratletakse uuendatud Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arenguvisioon, arengueesmärgid, prioriteetsed sihtgrupid ning lähiaastate tegevuskava, samuti koostööpartnerid eesmärkide saavutamiseks.

Arengukava uuendamise algatas SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskus.

Arengukava uuendamise protsess oli avatud, osalema olid palutud sidusorganisatsioonid ja koostööpartnerid, sh kohalike omavalitsuste, spordiorganisatsioonide, turismi- ja ettevõtluse arendusorganisatsioonide, ettevõtjate, harrastajate ja kogukonna esindajad. Huvi ja osalusaktiivsus arenguseminaridel oli keskmine, mis on ilma otsese konfliktsituatsioonita pikaajaliste arengudokumentide koostamise puhul küllaltki tavapärane.

Arengukava koostamiseks toimus kolm seminari, neist üks Paliveres ja kaks Haapsalus ning arenguseminaridest osavõtnute koondnimekirjaga on võimalik tutvuda arengukava lisas.

Arengukava on koostatud perioodiks 2014-2020 ja silmas on peetud pikaajalist visiooni 2025 keskuse arendamisel. Arengukava kuulub üle vaatamisele iga-aastaselt, mil hinnatakse aasta jooksul saavutatud tulemusi ning tehakse vajalikud parandused ja täiendused lähiaastate tegevuskavas.

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arengukava 2014-2020 koostamisel on arvestatud maakonna ja üleriigiliste strateegiliste raamdokumentidega, kohaliku omavalitsuse arengukavaga. Keskuse arendamisel ja kavandataval tegevusel on kokkupuuteid mittemete valdkondadega, nagu tervisedendus, harrastus- ja tulemus sport, turism, rekreatsioon, taastusravi, sidus ühiskond ja erivajadustega inimesed, piirkonna arengueeldused ja konkurentsivõime, teenusmajandus ning väikeettevõtlus ja muud.

Spordi ja aktiivse puhkuse, sporditurismi edendamise ja võimaluste arendamise aluseks on koostöö ja rollide jaotus avaliku sektori- riigi ja kohaliku omavalitsuse institutsioonide ning vabatahtliku sektori – spordiorganisatsioonide vahel. Palivere keskus on ja saab siin olla heaks näiteks, kus avalik, era- ja kolmas sektor on panustamas ühiste eesmärkide realiseerimisse.

2. Olukorra ülevaade

2.1. Asupaik ja ligipääs

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskus paikneb Pikajalamäel, Paliveres, Lääne-Nigula vallas, Läänemaal.

Palivere keskuse kaugus Haapsalust 25 km ja Tallinnast on 70 km (tunnise sõidu kaugusel). Maanteed Tallinna ja Haapsalu suunalt on väga heas seisukorras. Ühistranspordiühendus Palivere keskusega on keskpärane, võimalik liinibussidega. Spetsiaalset transporti, nt suusabussi või eritransporti üritustele korraldatud ei ole. Parim on juurdepääs isikliku transpordiga või tellitud bussidega. Ääsmäe-Haapsalu maanteelt osutab (vigase nimega) pruun turismiviit keskusele. Palivere alevikus suunaviit keskusele puudub.

Läänemaa moodustab 5,3 % Eesti territooriumist ja rahvastikuregistri andmetel elas Lääne maakonnas 01.12.2015 seisuga on 25 953 inimest, neist maakonnakeskuses Haapsalus 10 811 inimest ja Lääne-Nigula vallas 4 182 inimest, Palivere alevikus elab 723 inimest.

Üldine trend on rahvaarvu vähenemine Lääne maakonnas, kuid Statistikaameti prognoosi kohaselt on väikseim kahanemine Haapsalu-Tallinna majanduskoridori ääres paiknevas Ridala ning Lääne-Nigula (endine Taebla, Oru ja Risti) valdades ja Haapsalu linnas.¹

Väheneva rahvaarvu trendi peatamiseks tuleb omavalitsustel senisest enam panustada töökohtade loomisse ja inimeste tegevusvõimaluste ning elukeskkonna arendamisse. Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arendamine kavandatud sisus ja mahus on oluline positiivne muutus piirkonna elanike tegevusvõimalustes ja elukeskkonnas ning loob eeldused kompleksis täiendava 12-18 töökoha tekkeks (täis- ja osalise tööajaga), samuti kaasneb keskuse väljaarendamisega positiivne mõju nõudluse kasvule piirkonnas pakutavate teenuste ja toodete osas.

2.2. Nõudlus ja trendid

Eesti Spordiregistri alusel on avalikus registris 123 Läänemaa spordiobjekti, nendest 33 on maakonna orienteerumiskaardid. Maakonna spordi arengukava peab valdkonna üheks tugevuseks ja arengueelduseks Palivere TTSK järjekindlat aastatepikkust arendamist (alates aastast 2005), tuues samas nõrkusena välja keskuse ja sealsete rajatiste hetkel osaliselt kehva olukorra.

Lääne maakonnas on registreeritud 77 spordiorganisatsiooni. Nendest 42 on spordiliit Läänela liikmed. Spordiorganisatsioonides on statistika järgi (Eesti Spordiregister) harrastajaid 2912, sh klubides 2253. Harrastajate naiste arv on 803 ja mehi 1423. Lääne maakonnas harrastatakse 29 spordiala. Kergejõustikuga tegeleb maakonnas 12 (326 harrastajat), korvpalli 10 (213), võrkpalli 9 (207) ja jalgpalli 9 (194) klubi.²

¹ Allikas: Lääne maakonna arengustrateegia 2020+ (projekt)

² Allikas: Lääne maakonna spordi arengukava

file:///C:/Users/yllle/Downloads/arengukava_sport2020_Inela.pdf, andmed täpsustatud detsembris 2014 spordiliidus Läänela.

Eestis on 2014. a 63 spordialaliitu, 19 maakonna ja linna spordiliitu, ligi 2000 spordiklubi. Spordiklubides on 143 000 harrastajat, neist 81 000 last ja noort vanuses kuni 19 a. Treenerite registrisse on kantud 3400 kutsega treenerit, spordiehitiste registris on 2559 spordiobjekti kokku 4145 sportimispaigaga.³

Hinnanguliselt tegeleb tervisespordiga regulaarselt (st 1-5 ja rohkem korda nädalas vähemalt 30 minutit korraga) ligi 40 % 16-64 aastast elanikkonnast⁴. Läänemaal võib sel eeldusel potentsiaalsete püsiklientide turu suurust vanuserühmas 15-64 arvestada ligikaudu 6000 inimesega.⁵

Lääne-Harjumaa lähemates valdades (Padise, Vasalemma, Kernu, Paldiski linn, Keila vald ja Keila linn) elab kokku ligi 17 000 tuhat 15-64 aastast inimest, kellest statistiliselt ca 40 % tervisespordiga tegelejaid moodustab üle kuue ja poole tuhande inimese. Kui hinnanguliselt 5 – 7 % eeldatavalt soovib liikumisharrastustega tegelda väljaspool koduvalda, võib Palivere keskuses arvestada ca 500 potentsiaalse kliendiga.

Tallinn on samuti rajatava keskuse sihtturuks ning elanike arvust 434 685 moodustab 40 % 15-64 aastaste elanike arvust, st tervisespordi regulaarselt harrastajaid ca 110 tuhat inimest, kellest omakorda eeldatavalt 5%, so ligikaudu 5000 inimest võiks potentsiaalselt olla Palivere keskuse kliendid. Täiendavalt on eeldatav nõudlus Palivere keskuse teenustele ka teistest Harjumaa valdadest ning mujalt Eestist, nišiselementide osas (nt puuetega inimesed, välisturistid, teatud võistlustel osalejad) ka välisriikidest.

Kuna rahvastiku tervise arengukava sihttasemena on aastaks 2020 määratletud 53% rahvastikust (15-64 aastased) regulaarselt liikumisharrastustega tegelejatena ja eesmärgi saavutamiseks on kavandatud meetmed, võib eeldada ka Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse klientide arvu kasvu.

Eesti elanike sportimisharjumused Euroopa Liidu riikide võrdluses

Euroopa Komisjoni tellimusel on Eurobaromeeter korraldanud 2009 ja 2013 uuringud elanike sportimisharjumustest. Harrastuse sageduse alusel – 5 ja enam korda nädalas, 1-4korda nädalas, 1-2 korda kuus, üldse mitte – on Euroopa Liidu liikmesriigid asetatud võrdlustabelitesse. Kuigi Eesti elanike sportimisharjumused on selles võrdluses paranenud, on **mahajäämus eeskujuriikidest, eelkõige Põhjamaadest ilmne.**

Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring toob välja, et ligi 34 % rahvastikust ei tegele aasta jooksul tervisespordiga üldse, või teeb seda vaid mõned korrad aastas. **Sageli on põhjuseks liikumisharrastusega tegelemiseks sobiva infrastruktuuri puudumine või kaugus.**

³ Allikas: Ettepanekud „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks

⁴ Allikas: Tervise Arengu Instituut, tervisekäitumise uuring, Rahvastiku tervise arengukava 2020
http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Tervis/2012_rta_pohitekst_ok_5.pdf

⁵ Statistikaameti andmetel elas Läänemaal seisuga 1. 01. 2014 vanuserühmas 15-64 eluaastat 15634 inimest

TABEL 87.A. Vastajate jaotus (%) vabal ajal vähemalt poole tunni vältel tervisespordi harrastamise, soo ja vanuse järgi
 TABLE 87.A. Distribution (%) of respondents by doing physical exercises at least 30 minutes in leisure time, sex and age

	Mehed/ Males						Naised/ Females						Kokku Total
	Vanuserühm/ Age group					Kokku Total	Vanuserühm/ Age group					Kokku Total	
	16-24	25-34	35-44	45-54	55-64		16-24	25-34	35-44	45-54	55-64		
Iga päev/ Daily	12,3	1,6	3,6	3,1	7,5	5,6	7,5	4,2	4,7	5,0	8,2	5,9	5,8
4-6 korda nädalas/ 4-6 times a week	17,0	10,3	5,9	3,8	5,1	8,3	10,4	9,7	9,2	10,0	6,0	8,9	8,7
2-3 korda nädalas/ 2-3 times a week	25,5	27,0	23,2	13,4	12,3	20,0	30,4	23,6	22,3	19,0	17,7	21,8	21,1
Kord nädalas/ Once a week	11,9	15,9	19,5	13,4	9,1	13,8	15,8	16,7	18,9	13,2	12,2	15,2	14,6
2-3 korda kuus/ 2-3 times a month	12,3	9,1	9,1	10,3	6,7	9,5	9,2	12,5	10,9	9,5	6,2	9,5	9,5
Mõned korrad aastas või üldse mitte/ A few times a year or never	19,1	34,5	34,1	44,3	35,2	33,7	25,0	30,9	30,4	34,8	34,3	31,7	32,5
Vigastuse, haiguse tõttu ei spordi/ Cannot exercise	1,7	1,6	4,5	11,8	24,1	9,0	1,7	2,4	3,6	8,4	15,4	7,1	7,9
Kokku/ Total (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Kokku (arv)/ Total (No.)	235	252	220	262	253	1222	240	288	359	379	402	1668	2890
Vastamata (arv)/ Missing (No.)	1	6	5	11	14	37	1	4	5	10	22	42	79

6

Liikumisharjumuste trendid ja prognoositavad muutused ühiskonnas:

- Huvi kasv liikumisharrastuse ja spordiga tegelemiseks;
- Suurenev inimeste teadlikkus tervise eluviiside ja sportimise kasulikkusest;
- Sportimise ja rahvaspordiürituste populaarsuse kasv;
- Suureneb inimeste vaba aja hulk, koos sellega soov ja võimekus seda kvaliteetselt kasutada;
- Kasvab liikumisvormide paljus, tähtsustuvad tervist, üldist töövõimet ja heaolu toetavad tegevused;
- **Suureneb liikumise, sportimise ja vaba aja sportlikult veetmise teenuste ning kaupade sektor ja töötajate osakaal;**
- Ressurss kandub tippspordi kõrval üha enam liikumisharrastusse ja sporditurismi;
- Organiseerunud sporditegevus areneb kahel suunal:
 - nn klassikaliste spordiklubide suund, kus valdavalt lapsed ja noored harrastavad treenerite juhendamisel erinevaid spordialasid, sõltuvalt eesmärgist ja võimekusest mängurõõmust kuni võistlusspordini,
 - kommertsklubide ja tasuliste spordiürituste suund, kus pakutakse erinevaid „trenditooteid“ ja osalemist.
- Tippспорт kaldub rahvuslikult esindatuselt enam klubi- ja indiviidikeskseks;
- Töövormina **muutub sport jätkuvalt sissetulekule orienteeritumaks;**
- Jätkub tippspordi globaliseerumine, kasvab „välistöö“ osakaal – ostetakse sisse sportlasi, treenereid jt spetsialiste ning „omad“ treenivad enam välismaistes tipp- ja tõmbekeskustes;
- Sünnib juurde uusi noori ja noorte spordialasid.
- Paranevad elanikkonna sissetulekud ja võimalus tarbida enam tervises- ja harrastusspordi teenuseid

Positiivne trend Läänemaa spordivaldkonnas on terviseteadlikkuse kasv - maakonna elanike hulgas on 35% liikumisharrastusega tegelejaid. Samaaegselt on täheldatav **suurenev elanike ootus uute**

⁶ Allikas: Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring 2012 <http://www.spordiinfo.ee/est/g22s297>

teenuste, sportimistingimuste, kvalifitseeritud spetsialistide, kombineeritud tervise teenuste jmt järele.⁷

Aktiivse kehalise tegevuse positiivse mõju kõrval rahvastiku tervisele ja seeläbi Eesti konkurentsivõimele tervikuna on äärmiselt oluline vastava infrastruktuuri olemasolu korral **spordi- ja kultuuriürituste positiivne sotsiaalmajanduslik mõju.**

Kultuuri- ja spordiürituste majanduslik mõju regioonile on olulisem, kui seda sageli osatakse hinnata. Maailmas teostatud uuringud on näidanud, et lisaks esmasele mõjule järgneb veel hulk järelmõjusid, mis jäävad kestma peale ürituse toimumist. Uuringutega on tuvastatud nii otsene positiivne mõju ettevõtetele, kui ka kaudne positiivne mõju regioonidele.⁸ Lisaks avaldub spordi- ja kultuuriürituste märkimisväärne positiivne mõju piirkonna tuntuks ja mainele.

Uuringu kohaselt on **74% piirkonna ettevõtetest ja organisatsioonidest kindlasti huvitatud ja valmis koostööks piirkonna spordi ja kultuuriürituste korraldamisel ja läbiviimisel, nähes endi jaoks positiivset mõju. Neile lisandub veel 12 %, kes on valmis koostööks teatud tingimustel.**

Keskmiselt kulutas spordi- ja kultuuriürituse külastaja ürituse perioodil piirkonnas 61 eurot (2012), sisaldades nii kulutusi osavõtutasule, majutusele, toidule, kui transpordile ja muudele kuludele (muud kulud alla 10%).

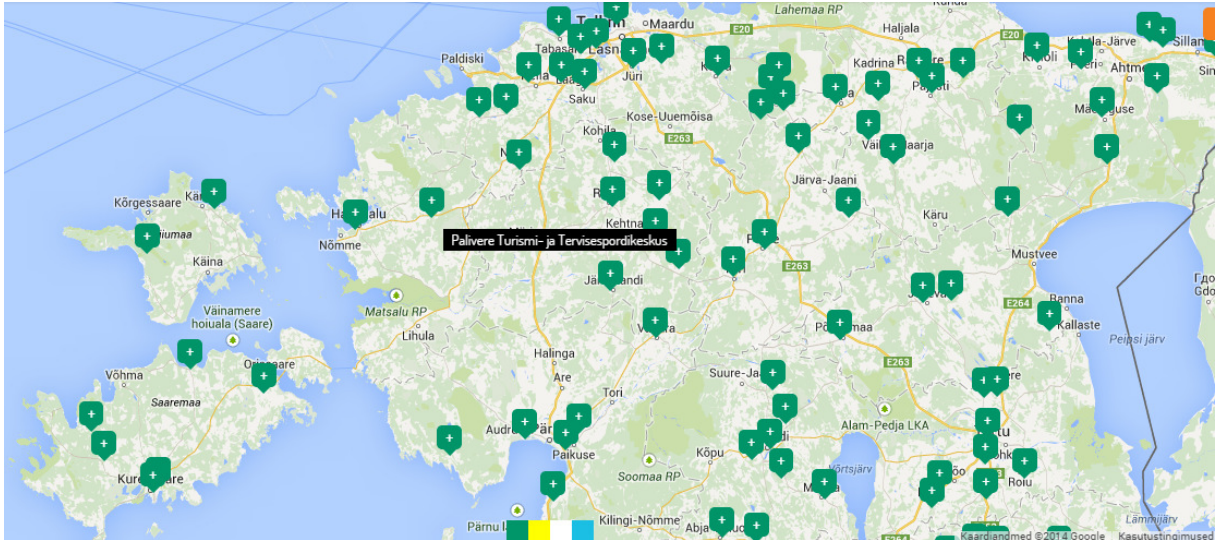
Analüüs näitas veenvalt, et iga ürituse korraldamise **panustatud 1 euro tõi piirkonda tagasi 4 eurot.** Sarnaseid tulemusi on näidanud ka mujal maailmas läbi viidud uuringud.

⁷ Allikas: Lääne maakonna spordi arengukava file:///C:/Users/yllle/Downloads/arengukava_sport2020_Inela.pdf

⁸ Allikas: Eestis toimuvate kultuuri- ja spordisündmuste regionaalse majandusliku mõju hindamine ning analüüs, Konjukturiinstituut, 2012

2.3. Palivere keskuse arengueeldused

- Lääne-Eestis on keskmiselt vähem terviseradasid ja harrastusspordi viljelemiseks sobivat väljaarendatud keskkonda, Läänemaal on Palivere ainuke terviklikult arendatav tervise- ja harrastusspordi ning rekreatsioonikeskus (hetkel olemasolevad objektid on aktiivses kasutuses), st piirkonnas soodne konkurentsipositsioon.

Joonis 1. Terviseradade võrgustik Eestis. Allikas: <http://terviserajad.ee/>

- Asukoht on hästi ligipääsetav (1,5 km Ääsmäe-Haapsalu maanteelt), võimalik hästi viidastada; lähedal Haapsalule, ka Tallinnast vaid tunniajase sõidu kaugusel, ühendusteel Haapsalust ja Tallinnast väga hea kvaliteediga.
- Looduslikult kaunis asupaik, keskmisest paremad lumeolud, reljeefne maastik on harvaesinev Põhja- ja Lääne-Eesti piirkonnas; Natura ala tagab kauni looduskeskkonna kaitstuse ja seeläbi säilimise.
- Aastatepikkune arendustegevus on andnud kogemusi ja tulemusi, olemas on olnud eestvedajad ja pikaajaline arenguperspektiiv, olemas eelprojektid jm dokumentatsioon.
- Hea tunnus maakonna tasandil, teatav tunnus üle Eesti spordiorganisatsioonide ja võistlustel osalejate hulgas.
- Aitab Läänemaal sisustada tegevuste ja võimalustega aega väljaspool turismi kõrghooaega – suve, mitmekesistab maakonna väärtuspakkumist külastajatele ja turistidele.
- Olemasolev koostöö ja potentsiaalne koostöövalmidus, nt Läänemaa Omavalitsuste Liit, Kullamaa vald, MTÜ Läänemaa Turism, SA Haapsalu neuroloogiline rehabilitatsioonikeskus, SA Eesti Terviserajad, klubid, ettevõtted jt
- Palivere Turismi ja Tervisespordikeskust arendatakse ühtses võrgustikus piirkonna teiste turismiobjektidega, nt Kullamaa ja Marimetsa piirkond (asjaosaliste endi initsiatiivil).
- Tervisliku elustiili ja harrastusspordi viljelemine ning turism on kasvutrendis.
- Kogukonna huvi ja toetus on olemas ning kohapealsed lisavõimalused (nt talgud, kooli võimaluste kasutamine vajadusel, turismiettevõtete teenused jms) on rakendatavad.

2.4. Hetkel Paliveres olemas sportimisobjektid ja liikumisvõimalused

Aastatepikkuse järjepideva arendustegevuste tulemusena on aastal 2014 Palivere Turismi- ja tervisespordikeskuses külastajatele kättesaadavad järgmised sportimisobjektid ja liikumisvõimalused.

- Viitadega tähistatud 1, 2, 3 ja 5 kilomeetrised liikumisrajad, (suusatamiseks, jooksuks, jalgrattasõiduks, kepikõnniks või lihtsalt jalutamiseks);
- 1,5 km valgustatud suusarada piirete ja viitadega;
- Rekonstrueerimist vajav K25 hüppemägi ja hüppemäe nõlval asuv trepp;
- Valgustatud kelgumägi 120 m, 3 nõlva on valgustatud, nõlv on varustatud 30 m nõlvatrepiga;
- 9 pesaga discgolfi väljak ja discgolfi ketaste laenutus;
- 2 lõkkeplatsi koos istepinkidega ning prügikastidega;
- Parkimisvõimalus ca 80-100 sõiduautole, koos 1,3 km juurdesõiduteega;
- Parklas paigaldatud infotahvel-kaart, mille tähistatud liikumisrajad, sportimisobjektid ja vaatamisväärsused
- Parklas paigaldatud infotahvel discgolfi radade skeemiga;
- Suunaviit keskusesse Ääsmäe-Haapsalu maanteelt
- 2 väli-WC-d;
- online videopildi kaamera (SA Eesti Terviserajad veebilehel)
- Liikumisradade hooldustehnika sh roomik ATV, suusaraja jäljepress, võsa- ja murutrimmer, niiduk ja järelhaagis inventari veoks
- Orienteerumise püsirada sh varustatud mobiilorienteerumise infotahvlitega.

2.5. Olulisimad arengut takistavad kitsaskohad

- Esmaste olmeteenuste ja nende osutamiseks vajalike ruumide puudumine (wc, dušš, rietusruumid, spordivahendite hooldus)
- Isemajandamist võimaldavate ja külastajatele tervikliku teenuse pakkumiseks vajalike taristu ja teenuste puudumine (toitlustamine, varustuse laenutus ja hooldus, seminariteenus, majutus)
- Puuduvad vastava õuemööbli ja varikatusega piknikukohad, tegevusväljakud
- Olemasolev parkla ei võimalda ühistranspordi või turismibusside kasutamist külastajate teenindamisel
- Vajalik erineva raskusastmega (profiiliga) suusa- ja liikumisradade tähistamine, mille kasutamine sõltub kasutaja vilumusest nt raske-, mõõdukas- ja kergeprofiil; suusaraja profiil vajab korrigeerimist, teatud osas on turvalisuse aste ebapiisav (eelkõige kunstlikult tekitatud mäel, aga ka ohtlikes kurvides radadel)
- Kunstlume tootmiseks vajaliku tehnika puudumine ei võimalda pakkuda suusahooajal stabiilset teenust
- Viidastus puudulik nii maanteelt ja Palivere alevikust keskusesse kui keskuse territooriumil külastaja suunamiseks
- Turunduse puudulikkus, turunduse efektiivseks korraldamiseks puuduvad fianatsvahendid
- Organisatsiooni ja keskuse igapäevaseks tõhusaks tegevuseks pole piisavalt kvalifitseeritud personali
- Arendustegevuste ja keskuse opereerimise finantsmudel on ebaselge
- Vähene tootestatus (matkad, perepäevad, varustuse laenutus, üritused, paketid koos teiste teenusepakujatega jne)

- Arendustegevustele regulatsioonidega seatud piirangud (nt keskkonnaalased, maaomand)

Eeltoodud kitsaskohtade lahendamiseks on vajalik organisatsiooni tugevdamine (juhtimine, personal, koostöö, finantseerimine) ja kavandatud arendustegevuste elluviimine, mis on määratletud arengukava tegevuskavas.

2.6. Palivere keskuse sihtgrupid

Oluliste sihtgruppide all on välja toodud nii olemasolevad kui potentsiaalsed uued sihtgrupid, kellele on võimalik väärtuspakkumine teha pärast kavandatavate arendustegevuste elluviimist.

- Harrastus- ja tervisesportlane (regulaarselt harjutav) Haapsalust, Läänemaalt, Lääne-Harjumaalt, Tallinnast ja selle linnapiirkonnast
- Spordiklubid, spordikoolid spordilaagrite ja treeningute läbiviimiseks
- Koolid piirkonnast ja Läänemaalt kehalise kasvatuse tundide läbiviimiseks ja väljasõitude eesmärgil, õuesõppe läbiviijatena
- Pered (lastega) ühise vaba aja veetmise ja ühise aktiivse tegevuse eesmärgil Läänemaalt, Harjumaalt
- Invasportlased ja erivajadustega inimesed, (sh eelkõige liikumispuudega) üle Eesti, sh koostöös Haapsalu neuroloogilise rehabilitatsiooni keskuse ja spaadega.
- Matka- ja terviseturistid
- Firmad, organisatsioonid firmaürituste, seminaride, koolituste, kokkutulekute läbiviimiseks
- Võistluste korraldajad, ürituste korraldajad, kõrgkoolid praktika korraldajatena

2.7. Kuvand ja tuntus

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskus on eelkõige tuntud Lääne-Nigula vallas, Haapsalus ja Läänemaal, seda eelkõige aktiivsete tervisespordi harrastajate hulgas.

Palivere keskust seostatakse eelkõige talvehooajal suusatamisvõimalusi pakkuva kohana, samuti on keskus tuntud aastaringelt liikumisharrastusteks sobiva paigana.

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskus on eelkõige tuntud suusatamise, jalgrattaspordi, orienteerumise aga ka seiklusspordi, koerakelguspordi alade harrastamise ja võistluskohana, nt Marimetsa Kapp Pikajamäe etapil osales 2014. a ligi 300 maastikurattasõidu huvilist üle Eesti ning Palivere Miili jooksuprossi.

Väljaspool maakonda ja väljaspool harrastussportlaste ning spordiringkondade piiratud ringi on tuntus madal, vähene või koguni olematu.

Perepuhkuse jt turismiga ning vaba aja veetmisega seonduvate toodete ja teenustega on Palivere seostatus madal, kuna puuduvad vastavad teenused ja ka turundus.

Huvitava eduloona toimus 2014.a Paliveres rahvusvaheline kelgukoeraspordi Balti karikavõistlus Balto, mis koosneb neljast etapist (Venemaa -Peterburi, Eesti -Palivere, Leedus, Läti), millel on eelduseid kujuneda traditsiooniliseks ja märkimisväärset publikuhuvi äratavaks sündmuseks.

Hetkel on keskuse nimi pikk, raskesti meelde jääv ning turundatav. Samuti on problemaatiline nimes sisalduv sõna „turismikeskus“, mis on mõnevõrra eksitav, kuna ei kajasta arendatava keskuse peamisi funktsioone ja sihtgruppe. Segadus on ka viidastamisel, kuna Tallinn-Haapsalu maanteele paigaldatud viidal on teine kirje. Olukorras, kus on plaanis ulatuslikud arendustegevused ning nendega kaasnev süstemaatiline sihtgrupipõhine turundustegevus, on asjakohane kaaluda arendustegevuste kontseptsiooni valguses keskusele sobivaima ja soovitatavalt ka lühema nime valikut. Keskuse nimi peaks võimalikult täpselt edasi andma keskuse võimalusi, kõnetama sihtgruppe, olema eristuv ning samuti kandma sõnumit potentsiaalsete rahastajate jaoks (nt PKT meede). Arengukava seminari käigus pakuti välja järgnevad variandid (lisaks olemasolevale): Palivere spordi- ja puhkekeskus, Palivere tervisespordikeskus, Palivere rekreatsioonikeskus, Palivere spordi ja vabaajakeskus.

Keskuse nime teema vajab käsitlemist ja otsustamist väljatöötatava turunduskava raames koos Palivere keskuse brändi arendamise ja loodava uue visuaalse identiteediga. Oluline on kokkuleppe saavutamise ja otsuse vastuvõtmise järgselt jälgida ja kinni pidada nime ühtsest vormist ja kasutust kõigis kanalites ning olukordades kõigi asjaosaliste poolt. Vajalik on elavdada ka kodulehekülge ning realiseerida sotsiaalmeedia ja ristturunduse võimalused.

Eesmärgiks seatud külastatavuse ja teenuste tarbimise sihtide saavutamiseks on vajalik edaspidi koordineeritult ja süstemaatiliselt ellu viia sihtgrupipõhised turundustegevused, tuues välja väärtuspakkumise sihtgrupile, kasutades asjakohaseid kanaleid, turundussõnumeid, sündmusturundust ja tehes koostööd partneritega kohalikul, maakondlikul, üleriigilisel ja rahvusvahelisel tasandil, nt turismiorganisatsioonid, spordiorganisatsioonid, puuetega inimeste teemaga seotud organisatsioonid.

2.8. Peamised järeldused

- Edukaks konkureerimiseks Eesti tervisespordi, aktiivse puhkuse ja turismiteenuste turul on Palivere keskuses vajalik pakkuda terviklikku kvaliteetset ja sihtgruppide vajadustega sisuliselt arvestavaid teenuseid, mis tagaks elamusliku külastuse ja külastaja heaolu tervikliku külastusteekonna ulatuses.
- Keskuse järjepideva arendamise, teenuste ja toodete arendamise ning turundamise eelduseks on organisatsiooni arendamine, sealhulgas vastava kompetentne ja tasustatud personali rakendamine.
- Olulist osa teenuseid on keeruline ja ebaotstarbekas või võimatu muuta tasuliseks, tasulisi teenuseid on peamiselt võimalik välja arendada ja pakkuda rajatava teenindushoone baasil.
- Sattudes olukorda, kui ei õnnestu kaasata finantsvahendeid arendusinvesteeringuteks tervikliku maakondliku prioriteetsusega projekti raames (piirkondade konkurentsivõime tugevdamise meetmetest), on ajutiselt ja etappide ning objektide lõikes vajalik leida lahendused esmaste teenuste pakkumiseks, rahastatuna alternatiivsetest allikatest.
- Palivere keskuse tuntust ja külastatavust ja mainet võimaldavad tõsta eristuvad tooted ja teenused, sh sündmused ja üritused, mille väljatöötamisel on arvestatud spetsiifilise sihtgrupi vajadustega. Mitmekesiseid ja suuremahulistest investeeringutest sageli mitte sõltuvaid võimalusi pakub koostöö erinevate organisatsioonidega sündmuste, võistluste, temaatiliste ürituste läbiviimisel ja sellega kaasnev turunduskommunikatsioon.
- Palivere keskuse arendustegevused (infrastruktuuri arendamine, tootearendus ja turundus) võimaldavad oluliselt ümber positioneeruda Eesti tervisespordi, aktiivse puhkuse ja turismiteenuste turul ning tõsta keskuse tänasest maakondliku tähtsusega objektist Eesti tasandi tähtsusega keskuseks ja külastusobjektiks, samuti saavutada rahvusvaheline tuntus ja külastatavus kindlate sihtgruppide ja segmentide osas.
- Võtmetähtsusega faktor Palivere keskuse arendamisel on järjepidev ja sisuline koostöö ning partnerlus Lääne-Nigula valla, Kullamaa valla, Läänemaa Omavalituste Liidu, Läänemaa Arenduskeskuse, Lääne Maavalitsuse, MTÜ-ga Läänemaa Turism, Lääne maakonna Spordiliiduga Läänemaa, RMK Läänemaa Metskonnaga, äriettevõtete, spordiklubide jt sidusorganisatsioonidega.
- Üldine trend nii Läänemaal, Eestis kui maailmas on huvi kasv liikumisharrastuse ja spordiga tegelemiseks; inimeste suurenev inimeste teadlikkus tervislike eluviiside ja sportimise kasulikkusest, seonduvate teenuste nõudluse kasv, suurenev mõju töökohtadele ja regioonide majandusele.
- Palivere keskuse väljaarendamine võimaldab luua märkimisväärset hulgal maapiirkonnas nii olulisi töökohti ning keskuse tegevus avaldab olulist positiivset mõju ka teistele piirkonna teenus- ja tootmisettevõtetele, samuti parandab piirkonna elanike elukeskkonda ja lisab tegevusvõimalusi, parandab piirkonna tuntust ja mainet.

3. Tulenevus ja kooskõla strateegiliste dokumentidega

Järgnevalt on välja toodud valik strateegilisi raamdokumente millega Palivere Turismi- ja tervisespordikeskuse arendustegevused haakuvad või millest tulenevad. Esitatud on toodud dokumendi nimi ning asjakohane väljavõtte dokumendist.

3.1. Ettepanekud „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks

Euroopa Liidus tunnustatakse sporti kui **sotsiaalset ja majanduslikku nähtust**, mis **loob olulisi väärtusi**, näiteks solidaarsust, sallivust ja meeskonnavaimu. Sport soodustab kaasalöömist ühiskonnaelus, kasvatab kodanikuaktiivsust ja edendab vabatahtlikkust. Spordil on võime inimesi ühendada, jõuda kõigini sõltumata nende vanusest või soost, rahvusest või sotsiaalsest päritolust. Spordil on tervist tugevdava, rahva tervist edendava kehalise tegevusena suurem mõju kui ühelgi teisel vald konnal või ühiskondlikul liikumisel. Võimaluste rohke on spordi roll hariduses – arendada kehalist tublidust, anda spordi kaudu teadmisi ja õpetada oskusi, kujundada positiivseid väärtushinnanguid, motivatsiooni ning valmisolekut toimetulekuks, luua eeldusi elujõulise rahva kasvatamiseks. Sport pakub mitmekülgseid võimalusi kehaliseks aktiivsuseks ja enesearendamiseks ning oma võimete täiustamiseks nii liikumisharrastaja kui sportlasena, nii individuaalselt kui võistkonnas. **Spordivaldkonnas saab harrastus kasvada üle vabatahtlikuks tööks ja vastava koolituse läbimisel spordiga seotud töökohaks.**

Probleemina on dokumendis välja toodud, et kitsaskohaks on spordialase taristu kättesaadavus, sh

- nn suure plaani puudumine spordiehitiste planeerimiseks ja rajamiseks,
- tingimuste puudumine erivajadustega harrastajatele,
- siserajatiste madal läbilaskevõime ja välispordiplatside vähesus.

Eesmärgid:

Arengustrateegiaga püstitatav üldeesmärk: eestimaalaste elujõud, elukeskkonna rikkus ja Eesti riigi hea maine liikumise ja spordi arendamise kaudu.

Alaeesmärk 1.3. Liikumise ning sportimise soodustamine elanike seas

- 1.3.1. elanikele avatud tervisedenduslike tegevuste ja liikumisvõimaluste edendamine KOV-ide poolt;
- 1.3.2. spordiklubide ja teiste spordiorganisatsioonide rolli tõstmine elanikele liikumis- ja sportimisvõimaluste pakkumisel;

Alaeesmärk 1.4. Liikumispaikade ja –võimaluste loomine ning arendamine, spordiehitiste vajaduspõhine planeeri- mine ja rajamine

- 1.4.1. liikumispaikade ja alade käsitlemine lahutamatu osana avaliku ruumi planeerimisel ning projekteerimisel eesmärgiga, et liikumispaika on võimalus jõuda 15 minutiga;
- 1.4.2. asula lähedaste loodusliikumisradade, kergliiklusteede ja välisportimis-paikade arendamine, nende võrgustamine ja kättesaadavuse ning turvalisuse tagamine, ka erivajadustega inimestele;
- 1.4.3. huvipoolte vahel kooskõlastatud strateegilise plaani koostamine spordiehitiste planeerimiseks, rajamiseks ja kestlikuks majandamiseks.

Alaeesmärk 2.1. Liikumise ja spordi majandusliku mõju ning tööhõive hindamine ja arendamine

Alaeesmärk 2.2. Liikumise ja sporditeenuste ning-toodete kvaliteedi tõstmine

- 2.2.1. valdkonna teenuste juhtimise, arendamise ja disainimise kompetentsi tõstmine;

2.2.2. koostöö seonduvate valdkondadega ja kaasaegsete tehnoloogiate arendajatega teenuste/toodete väljatöötamisel;

Alaeesmärk 3.1. Liikumise ja sportimise kultuuri ning posi- tiivsete väärtushinnangute kujundamine

Alaeesmärk 2.4. Partnerlussuhete kujundamine avaliku sektori institutsioonide ja äriühingutega.

2.4.1. avaliku sektori ja spordiorganisatsioonide vahel ühishuvide ja rollijaotuse määratlemine;

2.4.2. äri sektori ja spordiorganisatsioonide koostöö edendamine ja seda soodustava edasiarendamine.

3.2. Eesti riiklik turismi arengukava 2014 – 2020

Riiklik turismiarengukava peab muuhulgas oluliseks sporditurismi arendamist, sh eeldusena rahvusvaheliselt huvipakkuvate turismiatraktsioonide arendamist ning rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliste ja -teenused ning spordisündmuste arendamist.

3.3. Konkurentsivõimekava „Eesti 2020“

Konkurentsivõime kava “Eesti 2020” sätestab mh järgmised olulised märksõnad ja konkurentsivõimet tagavad faktorid: Tervisekäitumine; sidusühiskond; laste ja noorte elutähtsate oskuste-võimete ja liikumisviiside arendamine; töövõime toetamine, sh puuetega ja eakatele inimestele; sportlikke eluviise toetavate liikumispaikade arendamine; liikumisharrastuse alase teadlikkuse tõstmine elanikkonna seas; teenusepõhise majanduse arendamine; tervisejälgimise programmide arendamine; inimkapitali arendamine; valdkonnaülese koostöö soodustamine.

3.4. Turismi arendamise arenguplaan 2014–2020 Lääne–Eestis

Lääne-Eesti peamine reisimotivatsioon ning eelisarendatavad teemad:

1. Inimese füüsilist ja vaimset tasakaalu hoidvad ja väärtustavad või taastumist terviklikult toetavad tooted ja teenused:

- Terviseturism- ravi-, heaolu-, spaa- ja **lõõgasturism**, kohalik toit, **invaturism**
- Loodusturism- **aktiivsed tegevused**, loodusvaatlused

Kitsaskohad: nõudlus tugevalt hooajaline, puuduvad nõ igailma-tooted, tekkinud liigselt suvele orienteeritud bränd ja imago, hooajaväline tootearendus nõrk, puudulik segmendipõhine tootearendus, palju kasutatakse hooajalist tööjõudu, toodete ja teenuste kvaliteet ebaühtlane, vähe uuenduslikkust, väike lisandväärtus, tooted ei ole terviklikud, majutuse tase käib alla. Atraktsioonide ja ürituste osas hooajaliselt tegevuste ja sündmuste puudus, suvel sündmuste liiatine koondumine Haapsallu.

Lääne-Eesti on **läbi aegade olnud puhkuse ja nii vaimse kui füüsilise tervise turgutamise piirkond, trend süveneb**. Puhkuse-eesmärk on ligikaudu 66% piirkonnas majutunud inimesel

Tulenevalt üldisest ühiskonna sidususe arendamise vajadusest ja Haapsalu eripärast taastusravi- ja rehabilitatsiooniteenuste pakkujana on Läänemaal lahendamist vajavaks probleemiks, et erivajadusega inimeste vajadustega arvestatakse vähe, vajadus on arendada sihtgrupile suunatud tooteid, pakette ja infrastruktuuri (Palivere keskuse üks eesmärke).

Kõrge prioriteetsusega on kokkuleppeliselt tegevuskavas regiooniüleselt **arendustegevused aktiivse puhkuse infrastruktuuri arendamiseks**, sh jalgrattateede ja matkaradade võrk ning nendega seotud teenused (Palivere kuulub võrgustikku); uute tervisetoodete arendamine ja loomine

Kõrge prioriteetsusega atraktsioonide arendamise osas on **Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arendamine** (sh rattasport, orienteerumine, seiklussport, talisport, kepikõnd, discgolf jne).

3.5. Lääne maakonna spordi arengukava

Visioon 2020:

Läänemaa on turvaline, spordisõbralik, valikuvõimalusi pakkuv, aktiivne ja hästikorraldatud sporditegevusega maakond.

Arengueesmärkidena on määratletud:

Palivere on maakonna keskus nr 1, liikumisradade arendamine tervisespordi keskuseks on jätkuvalt maakonnas olulise tähtsusega; koostöös toimib liikumisharrastuse süsteemsem arendamine (liikumisradade võrgustik Läänemaal);⁹

3.6. Lääne maakonna arengustrateegia 2020+ (projekt)

Positiivne trend Läänemaa spordivaldkonnas on terviseteadlikkuse kasv – maakonna elanike hulgas on 35% liikumisharrastusega tegelejaid. Samaaegselt on täheldatav suurenev elanike ootus uute teenuste, sportimistingimuste, kvalifitseeritud spetsialistide, kombineeritud tervise teenuste jmt järele.

Spordivaldkonna probleemid:

- Spordibaaside ja -rajatiste osaliselt kehv olukord (Lihula, Palivere SH). Spordialade lõikes on spordibaaside tase ebahühtlane ja olemasolevad baasid on teatud aegadel ülekoormatud. Palju on korrastamata mängu- ja spordiväljakuid
- Hajaasustusest tulenev ebapiisav sportimisvõimaluste kättesaadavus

Külustuskeskkond:

Läänemaa turismivaldkonna tugevuseks ja eelisarendatavateks suundadeks on:

- **Terviseturism:** ravi-, heaolu-, spaa-, **lõõgastus- ja invaturism**, kohalik toit
- **Loodusturism:** aktiivsed tegevused, loodusvaatlused sh linnuvaatlus
- **Kultuuriturism:** ajalooturism sh rannarahvaste pärandkultuur ja rannarootsi kultuuriga seonduv, **sündmus/üritusturism**

⁹ Allikas: Lääne maakonna spordi arengukava file:///C:/Users/yll/Downloads/arengukava_sport2020_inela.pdf

- Huvialaturism: mereturism, **sporditurism**, käsitööturism, loomemajandus
- **Pereturism**

Probleemid:

- Puudub kvaliteetne, innovatiivne, terviklikult väljaarendatud **hooajaväline tootearendus**. (mõeldud on suvehooaja välist tootearendust)

Võtmevaldkondade üld- ja alameesmärgid:

Puhkealalad on kõigile kättesaadavad

- Uute avalike külastusobjektide kavandamine eelkõige riigimaadele või munitsipaalmaadele

Liikumisharrastusega tegelejate /harrastussportlaste arv on suurenenud

- Liikumissarjade käivitamine omavalitsustes
- Omavalitsustes spordi ja tervisedenduse arendamisest süsteemse nägemuse kujundamine
- Elanike teadvustamine liikumise kasulikkusest läbi koolituste ja sündmuste korraldamise
- Invaspordi valdkonna osatähtsuse suurendamine (kasutades maakonna kompetentsivõimalusi)
- Läänemaal pikaajalise traditsiooniga spordialade rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine

Maakonna spordi infrastruktuur on optimeeritud ja kaasaegne

- Olemasoleva infrastruktuuri rekonstrueerimine ja parendamine
- Läänemaal liikumisradade võrgustiku arendamine ja hooldamine

Ettevõtjad ja palgatöötajad on motiveeritud maakonnas jätkama ja uued siia investeerima

- Külastushooaja pikendamine ja turismisündmuste hajutamine
- Ettevõtluseks vajaliku infrastruktuuri loomine ja parendamine avaliku sektori toel
- Avaliku ja erasektori koostöö (teenuste delegeerimine, PPP-d) suurendamine

Läänemaal on heas korras turismitaristu, rikkalik valik hästi ligipääsetavad turismiatraktsioone, mida täiendavad kvaliteetsed turismiteenused ning korrektne viidamajandus.

- Turismiatraktsioonide loomine, arendamine ja korrastamine.
- Viidamajanduse korrastamine
- Kõrghooaega pikendav ja hooajavälist nõudlust suurendav segmendipõhine tootearendus – tervise, inva, looduse, mere ja pereturismi arendamine
- Investeeringud teedesse, raudteesse, sadamatesse
- Rahvusvahelise koostöö edendamine
- Teematiliste turismivõrgustike ülesehitamine ühisturunduseks ja kitsaskohtade esiletoomiseks ja lahendamiseks, sihtkoha ja regiooni arendus- ja turundusorganisatsioonide püsirahastuse tagamine

Maakondliku tähtsusega taristuobjektid:

Palivere Turismi- Ja Tervisespordikeskuse edasiarendamine

3.7. Lääne-Nigula valla arengukava 2014-2022

Maakondliku tähtsusega prioriteediks on Lääne-Nigula valla seisukohalt SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskuse poolt hallatava Palivere Turismi ja Tervisespordikeskuse väljaarendamine. Keskus asub Palivere külje all Pikajalamäel. Keskuse perspektiivseks tegevusvaldkonnaks on muuhulgas tervisesport sh tervisespordivõimalused erivajadustega inimestele.

Keskust arendatakse komplekselt koos Marimetsa raba puhkealaga, Läänemaa Tervisetee raudteetammil ja Kullamaa vallas asuva Kullamaa Tehisjärve Puhkekompleksiga. Koostatud on keskuse detailplaneering, keskkonnamõtjude strateegiline hindamine, projektid arengukava elluviimiseks. Keskust on ühe prioriteetobjektina toetatud Läänemaa Omavalitsuste Liidu eelarvest.

Lääne-Nigula valla elamu-, tootmis-, sotsiaal- ja muud perspektiivsed elu- või töökohti loovad arenduspiirkonnad ja arendusobjektid on mh järgmised:

- Palivere Turismi ja Tervisespordikeskus Palivere alevikus.

Lääne-Nigula valla visioon 2022

Lääne-Nigula vald on kvaliteetset elu ja töökeskkonda pakkuv ettevõtjasõbralik kohalik omavalitsus, kus on ühteoidev kogukond ning kus paiknevad kogu Läänemaa elanikele tööhõivet pakkuvad tootmisalad ja ettevõtted.

Eesmärgid¹⁰:

1.2 Atraktiivne külastuskeskkond, turismi- ja puhkemajanduse alase tegevuse laiendamine

- 1.2.1 Ülemaakonnalise turismi katusorganisatsiooni tegevuses osalemine eesmärgiga tagada Lääne-Nigula valla huvide esindamine Läänemaa turismi- ja puhkemajanduse arendamisel.
- 1.2.2 Palivere Turismi ja Tervisespordikeskuse arendamine maakondliku tähtsusega keskusena ja tema arendamine ühtses võrgustikus piirkondlike külastuskeskuste ja vaatamisväärsustega (Marimetsa raba, Kullamaa Tehisjärve Puhkekeskus, Läänemaa Tervisetee).

3.8. Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020 (2013-2016 rakendusplaan)

- Tõsta inimeste teadlikkust tervist toetavast liikumisest ning liikumisharrastuste võimalustest
- Tagada kehalist aktiivsust soodustav toetav keskkond (sh infrastruktuur)

¹⁰ Allikas: Lääne-Nigula valla arengukava 2014-2022

<https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/4111/1201/4001/arengukava.pdf#>

4. Visioon 2025

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse visioon 2025:

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskus on **terviklikult välja arendatud** ning **aastaringelt** aktiivses kasutuses.

Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskus on:

- **eelistatud aktiivse puhkuse- ja sportimispaik läänemaalastele,**
- **hinnatud väljasõidukoht** aktiivse puhkuse- ja spordisõpradele ning peredele üle Eesti,
- **tunnustatud toimumiskoht** võistlustele ning sündmustele maakonna, Eesti ja rahvusvahelisel tasandil,
- **sobiv tegevuskeskkond** erivajadustega inimestele.
- **sporditurismi** võrgustikus võtmepositsiooni omav **maakondlik keskus**

5. Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arengueesmärgid 2020

- **Palivere TTSK on kõrge külastatavusega aastaringelt ja igapäevaselt teenuseid ning tegevusvõimalusi pakkuv keskus.**
(möödikud: avatud oleku ja teenuste osutamise ajad, külastajate ja külastuste arv; sihttase perioodil aastate lõikes kasvav 35 – 50 000 külastust aastas)
- **Palivere TTSK teenindushoone ja liikumisradade baasil osutatakse klientidele mitmekesiseid kvaliteetseid teenuseid, sh radade ja tegevusobjektide hooldus, varustuse rent ja hooldus, WC-d, saunad ja pesemisvõimalused, riietusruumid, toitlustamine, infoteenus, seminariteenus, majutusteenus, lume tootmissüsteem jm.**
(möödikud: teenuste olemasolu, kättesaadavus ja kvaliteet, kliendi rahulolu, infrastruktuuri väljaarendatus, tehnika; sihttase: kõik planeeritud teenused on tagatud ja kvaliteetselt osutatud)
- **Palivere TTSK teenindushoones osutatakse kvaliteetset jätkusuutlikult majutusteenust.**
(Möödikud: majutuskohdade arv ja täituvus; sihttase: 20 majutuskohhta+ lisavoodid, 3000 ööbimist aastas)
- **Erasektor osaleb Palivere SPK terviktoodet täiendavate teenuste pakumises.**
(n: erasektori poolt pakutavate teenuste arv; sihttase: 5 erasektori poolt pakutavat teenust)
- **Palivere TTSK organisatsioon ja keskus on juhitud ja majandatud jätkusuutlikult ning professionaalselt.**
(möödikud: meeskonna komplekteeritus, keskuse külastatavuse- ja majandusnäitajad, arendustegevuste teostamise tase; sihttase: palgaline tegevjuht, palgaline hooldusspetsialist, palgaline arendus- ja turundusspetsialist, koordineeritud ning tulemuslik koostöö partnerite ja rahastajatega; sihttase:
- **Palivere TTSK turundus on järjepidev, süsteemne ning sihtgruppide põhine. Turunduskoostöö toimib Kullamaa piirkonnaga, Põhja-Eesti- ning üleriigiliste turismi- ja spordiorganisatsioonidega. Ja**
(möödikud: turundustegevused ja nende tõhusus, koostöökokkulepped ja ühisturundus partneritega)

- **Palivere TTSK on valitud sihtgruppide hulgas tuntud, hinnatud ja armastatud tegevuskeskus.** (Mõõdikud: külastajate arv, külastajate rahulolu määr, külastajate profiil, korduvkülastuste määr; sihttase: 50 tuh külastuskorda/aastas, soovitusindeksi määr stabiilselt kõrge)
- **Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskus vastab kaasavaks elukeskkonna arendamise põhimõtetele ja erivajadustega inimeste vajadustele.** (mõõdikud: erivajadustele kohandatud teenuste ja infrastruktuuri maht, erivajadustega külastajate määr; sihttase: teeninduskeskuses kõik teenused kättesaadavad erivajadustega vajadustega inimesi ühendavate ja taastusravi pakkuvate organisatsioonidega, kasvav erivajadustega inimeste külastuste määr).

6. Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse tegevuskava 2015-2020

Tegevuskava sisendiks olid eelmises arengukavas ja sügis-talvel 2014 toimunud arenguseminaridel välja toodud arengut takistavad kitsaskohad ning esmast lahendamist vajavad probleemid. Tegevuskava koostamisel on arvestatud eeldusega, et investeeringute tegemiseks on võimalik saada toetust EL struktuurivahenditest.

Sisendmaterjal selekteeriti lähtuvalt prioriteetsusest, tegevuste teostamise mõjust organisatsiooni arengule ja sihtgruppidele ning osutatavate teenuste kvaliteedile, samuti tegevuste teostamise realistlikkusest ning investeeringuvajadustest.

Tegevus

Tegevused	Prioriteetsuse aste (K-kõrge, N-neutraalne)	Vastutaja, partnerid	Indikatiivne maksumus (eur)
Olmeteenuste väljaarendamine, sh keskusehoone rajamine - teeninduskeskuse hoone: riietusruumid ja saunad, parkimisala, puurkaev, laste mänguväljak, muud väljakud, (minigolf, võrkpall, jalgpall, liuväli), kanalisatsioon ja immutusväljak, tuletõrje veehoidla, küttesüsteem	K	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit, ettevõtjad teenuste pakujate ja operaatoritena	1 milj
Inventari soetamine teenuste arendamiseks: murdmaasuusavarustus, uisud, lumelauavarustus, jalgrattad, käimiskepid, ronimisseina/seiklusradade turvavarustus, kelgud, lumerõngad jm	K	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit	24 000
Viidastus keskusesse ja keskuse territooriumil	K	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit, Maanteeamet	5000

Raja profiili ja turvalisuse tagamiseks arendustegevused Erinevate raskusastmega radade tähistamine kasutajatele selgemaks (sh raske punane, mõõdukas roheline, kerge kollane tähistus)	K	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, spordiklubid vabatahtlikud	5000
Tootearendus (sh tähtsündmused, paketid, teenuste disainimine eri sihtgruppidele)	K	SA PTSK, turismiorganisatsioonid, ettevõtjad, ürituste korraldajad	10 000
Lumetootmise süsteemi rajamine	K	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit	297 500
Finantsmudeli väljatöötamine, investeringuprojekti tasuvusanalüüs	K	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit	5000
Sihtgrupipõhise turundusplaani väljatöötamine (sh nimi, visuaalne identiteet, sõnumid)	K	SA PTSK, MTÜ Läänemaa Turism	5000
Turundustegevused (iga-aastaselt)			5000 (aastas)
Organisatsiooni tugevdamine (meeskonna ja teenindava personali komplekteerimine)	K	SA PTSK	24 000 (juht ja rajameister aastas. Muu personali palgad selgitab TTA)
Mäekeskuse väljaarendamine, sh: lumelaua- ja mäesuusanõlv pikkusega 120 m, suusahüppemägi K-25 koos kohtunike torni ja inventari hoiuruumidega, tõstuk, ronimissein, kõrg- ja madalseiklusrada	N	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit	520 000
Valgustatud suusarada koos tunneli ja staadionalaga	N	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit	28 000
Valgustatud 2,5 km terviserada + parkla (kergliiklustee rulluisutamise ja -suusatamise harrastamiseks lumevabal perioodil).	N	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit	268 000
Juurdesõidutee Ääsmäe-Haapsalu maanteelt.	N	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Maanteeamet Läänemaa Omavalitsuste Liit	55 000
Disc-golfi rada kuni 27 korviga (praegu kasutusel 9)	N	SA PTSK, Lääne-Nigula vald, Läänemaa Omavalitsuste Liit	11 000

Lisa 1 Arenguseminaridest osavõtnute koondnimekiri

Ülle Lass – SA PTSK juhatuse liige

Mati Kallemets – SA PTSK arendusjuht

Ülle Ermann – Palivere PTSK nõukogu liige

Mikk Lõhmus – Lääne-Nigula vallavalitsus, vallavanem

Andres Kampmann – Lääne-Nigula Vallavolikogu esimees, Oru Kooli direktor

Jane Möll – MTÜ Läänemaa Turism

Katrin Viks– Kullamaa Vallavalitsus, abivallavanem

Tarmo Kruuspan – ettevõtja, harrastaja

Anneli Rasu - Läänemaa Arenduskeskus, investorkonsultant

Ailar Ladva Läänemaa spordiliidu president ja jalgrattaklubi liige

Kadri Lukk – Suusaklubi Sula

Kristin Lepikson – Lääne-Nigula Vallavalitsus, arendusnõunik

Ants Siig – ettevõtja

Juhan Lukk – Suusaklubi Sula

Ülle Puustusmaa – BDA Consulting

Lisa 2 Ajurünnaku raames genereeritud arendusideed

Ajurünnaku eesmärgiks oli leida ideid, mida võiks ja saaks rakendada Palivere keskuse arendamiseks, konkurentsipositsiooni ja eristuvuse parandamiseks, sealhulgas ilma suuremahuliste infrastruktuuriinvesteeringuteta. Kasutati *brainwriting*¹¹ meetodikat ning ideede genereerimise faasis kasutati vaba loovust, ilma piiranguteta (*out of box thinking*).

Väljapakutud tegevused ja algatused on ka sisendmaterjal arendamiseks ja sihtasutuse iga-aastase tegevuskava ja eelarve koostamiseks. Järgnevalt on toodud piiranguteta esitatud ideede loetelu grupeeritult, kuid retsenseerimata kujul.

Organisatsiooni tugevdamine

- Meeskonna loomine ja palgalise juhi palkamine.
- Rajahooldaja ametikoha loomine

Võistlused, üritused

- Korraldada sarivõistlusena rattavõistlus (orient punktidega)
- Jahimeeste kokkutulek
- Kokkutulekud erinevatele sihtgruppidele, kes metsas toimetavad (metsamehed, turismiasjalised, liblikapüüdjad, bioloogid jne)
- Kui juba koerad jooksevad, miks mitte koertenäituste/kassinäituste korraldamine
- Puude langetamise võistlused koos vigurisaagimisega tervisespordi elementideks või raja kaunistuseks
- ETV-Swedbank noorte suusasarja etapp Paliveres, 400 – 600 osavõtjat
- Suusaorienteerumise võistlus. Trassi loomine, olemasolu. Lisaks rattaorienteerumine (kasvav trend).
- Võistlused valgustatud rajale.
- Võistlused saameestele (koostöös keskkonnaametiga) → eesmärk: puhastada metsaalust
- Ralli/auto-moto/võistlused kõrvalasuvasse karjääri
- Spordiürituste (võistluste toimimine, mis pakub kõlapinda üle-Eesti ja „kutsub“ siia tulema ja võistlema (a la Tartu Maraton)
- Läänemaa sari mingi? Vajab väga head turundust ja raha.
- Läänemaa neliküritus Paliverre! Mis raskusaste? Raske? Võiskondlik? Individuaalne? Extreme?
- Kuulsate inimeste/sportlastega toimuvad rahvaspordiürituste sarjad, kuhu tullakse kokku üle Eesti (sport ja meelelahutus võrdselt, mitte süvasportlastele suunatud)
- Eesti spordimeistrivõistlused peredele, vanusegrupid saadakse vanuste liitmisel. Eraldi 2, 3, 4, 5 jne liikmega peredele.
- Firmaspordivõistlused.
- Koduloomade võidujooks
- Raadioorienteerumise võistluse korraldamine, sõjalis-sportlike võistluste korraldamine koostöös Kaitseliidu ja skautide malevatega.
- Suusaorienteerumisvõistlused.
- Maastikuratta seeria või sarjade korraldamine

¹¹ <http://creatingminds.org/tools/brainwriting.htm>

Heakord ja ala korrastamine, arendamine

- Metsaalune korda (võsane liiga)
- Valmistada kauaoodatud rulluisurada koos valgustusega
- Valgustatud rada kõikide liikumisradade ulatuses
- Suusarajad korda
- Lastele kelgutamiseks rada, mis toimiks ka suvel, materjalid olemas
- Valmistada suusahüppe torni kõrvale tehisrada (hüppamiseks) algajatele
- Mitte ainult suusarajad, vaid planeerida veel rajad kepikõndijatele, mitte liiga reljeefset loodust armastavatele inimestele, koeraga jalutajatele
- Läbitav rada titevankritele koos valgustusega (kõndimiseks/jooksmiseks st harrastusspordiks)
- Kelgurada ka eraldisevaks suusarajast
- Rajahoodus, korraline, reaalne töö, tasu ja koht
- BMX Rada lisaks – noorte hulgas populaarne ja Eestis mitmel pool ka treeninggrupid olemas
- Motokelguspordi harrastamiseks rada
- Tingimused, rada seiklusspordi harrastamiseks
- Lumelaua park lumelauaspordi harrastamiseks
- Kergliiklustee rullsuusatamise ja -uisutamise harrastamiseks
- Lumeimitatsiooniga rada - suvine kunstkatttega rada.

Tootearendus, Lisateenused

- Pideval kasutatavad joogipunktid metsas radadel/orienteerumispunktides
- Ühine suurvõistluste vaatamine koos täiendava meelelahutusega
- Lastehoid seniks kui vanemad sporti teevad
- Lastehoiuteenus eraldisevaks laste suusatrennist
- Personaaltreener mulle sobival ajal ja ajal. Treenerite vajadus → palk
- Meditsiiniline kontroll (regulaarne). Treeningnõustamine (mis tempo, kui kaua, mis koormusega)
- Marja- ja seenekorjamise matkad
- Algekstremite lastele loodusmatk lehti, seeni, jms otsides raja läbimine (hea trenn, vanusele vastav koormus koos mänguga)
- Treeningujärgne lõõgastusvõimalus (saun, tünn vms)
- Personaaltrenni jaoks meelitada korra kuus treeneriks väljastpoolt maakonda inimesi, sh kuulsuseid
- Fotojahid/näitused
- Öine orienteerumine.
- Ellujäämisõpetusega matkad (sh esmaabiõpetus metsatingimustes)
- Esmatasandi olmehoone olemas. Olemas võib olla IT. Lisa turvakaamerad → parklasse.
- Telkimisplats. Karavanide parkla.
- Hingamisteraapia (metsa õigesti hingama õppima)
- Treenerite palkamine. Fond? KOV?
- Maastikuarhitektide ja / või –planeerijate kutsevõistlused terviseradade keskkonna kujundamiseks (nt lõõgastumis- ja venituspunktid, lastealad, perealad jm)
- Unikaalne söögikoht, midagi eristuvat
- Välibasseinid, termid vms väikest, privaatset
- Kuppel-hotelli võimalus kuskil keset rada/metsa/raba

- Öömatkad
- Öö-discgolfi mängimine
- Ööorienteerumine – suuskadel
- Talvised rabamatkad – iidsetel nn sõjateedel
- Jäähotell
- Jääsaun
- Metsas puude otsas kõlarid, kus aegajalt kostub tuntud sportlaste ergutushüüded radade läbijatele (nt Lembitu Kuuse suunav kõrvalrajale, Jaak Mae hüüab: Hoogu juurde).
- Miks mitte ootamatu karumõire selja tagant 😊
- Valminud omanõulised ja atraktiivsed sportimisrajatised
- Valminud teeninduskeskuse hooned ja rajatised
- Toimuvad erinevad sportimisinventari laenutus ja hooldus
- Lassoturist – põdrapüüdmine
- Spordivahendite-laadad (rataste, suuskade jne müük, ost, vahetus)
- Spordi-teemaline näitus hotelli/seminariruumides.
- Sportlaste sein/allee.
- Keskuse juures võiks olla ka interaktiivne (loodus) haridust tutvustav väljapanek/näitus
- Metsas võiks olla nn looduslik seikluspark
- Ujumiskoht (bassein, tehisjärv), talvel liuväli
- PTTK juures kelgukoerte kasvatus
- Mere-teemaline keskus
- Teema-öübimine (hotell nagu magaks metsas vms)
- Ameerikamäed
- Mini-loomaaed territooriumil vabapidamisel
- Kelgukoerte võistlusrada
- Erinevate toidukultuuridega köögid.
- Erinevatele kultuuridele mõeldud ööbimiskohad a la inglise india
- Hotellitoad sisustada temaatiliselt, looduslähedaselt
- Koerarakendite võistluskeskus
- Jäähotell, jääbaas, jääresto
- Fotojaht: lilled, linnud, loomad
- Ratastooli orienteerumine
- Kelgukoera rakendite talumatk
- Seiklusrada mööda puid
- Ööbimisvõimalused puu otsas
- Ratastoolis inimeste erinevate toodete väljatöötamine (laudtee rabale, spetskelgud jne)
- Ratsutamisevõimalus. Ratsamatkad, tallid, ratsavõistlused
- Midagi ekstreemset (benji, kastiauto safari)
- Fotojaht jalgrattal
- Öised rabamatkad talvel koos ööhäältega
- Militaarsed mängud
- Talvised suusalaagrid telkides
- Kohapeal mängujuhid, kes korraldavad põnevaid ühismänge (nt fotojaht), hariduslikke programme, sisustavad nt firmapidusid jms.
- Talvised orienteerumised, firmapeod jms.
- Ööspordivõistlused.

- Ööspordivõistlus ilma lampideta
- Talvised suusalaagrid, ööbimine ise tehtud onnides.
- Jalgratta orienteerumine
- Gondlisõit
- 4D kino, välikino
- Jõusaal koos jõusaaliseadmetega.

Koolitused

- Tervisespordi ja –käitumise jms koolitused kohapeal (teooria + praktika käsikäes) eriala spetsialistide ja karismaatiliste inimeste poolt
- Koolituste organiseerimine (suusatamine, jalgratas, orienteerumine)
- Suusakoolituse korraldamine. Uute ekstreemsete spordialade lisandumine „valikusse“. Nt Geopeitus või GPS-i erinevad mängud. Koolitajateks kutsuda, kaasata tuntud sportlasi (Veerpalu, Mae, Olle jne)
- Maastikurula õpetus + võistlused
- Treenerite/kehal. õpetajate motivatsiooni ja arenduspäevad
- Regulaarsed sporditreeningute võimalused (ratas, suusk, orient. jne) juhendaja all.
- Tervisespordi harrastaja regulaarne koolitus ja motivatsiooni üritused.

Muud

- Kooli väljasõitudel esmakäitumisreegleid kasutada, a la käimine suusaraja kõrval
- Suurema tähelepanu all võiksid olla Läänemaa koolide lapsed.
- Hästitoimiv ja – tuntud annetuskeskond Palivere keskuse arendamiseks/toetamiseks koos tuntud ja karismaatilise patrooniga, kasutada ka Hooandjat mingi konkreetse asja/tegevuse ära tegemiseks
- Riigil on toimiv ja piisav rahastus tervisespordi toetuseks.
- Tervisespordi toetamine ettevõtjate poolt on erisoodustusmaksuta.
- Suusasport populaarseks. Kajastamine, propageerimine. Kohalik väärtustamine, spordikool, seisukoha muutmine, veenmine spordiala vajalikkusest
- Tugev turundus-meediakajastus
- 4 korda aastas (igal aastaajal 1) suured meediakajastused, sh VIP-de kaasamine
- Kaasatud üritustele erinevaid kultuuri- ja sportliku taustaga inimesi